

AGDER FYLKESKOMMUNE

SVINØR

UTHAVNKARTLEGGING_ENKEL LANDSKAPSANALYSE

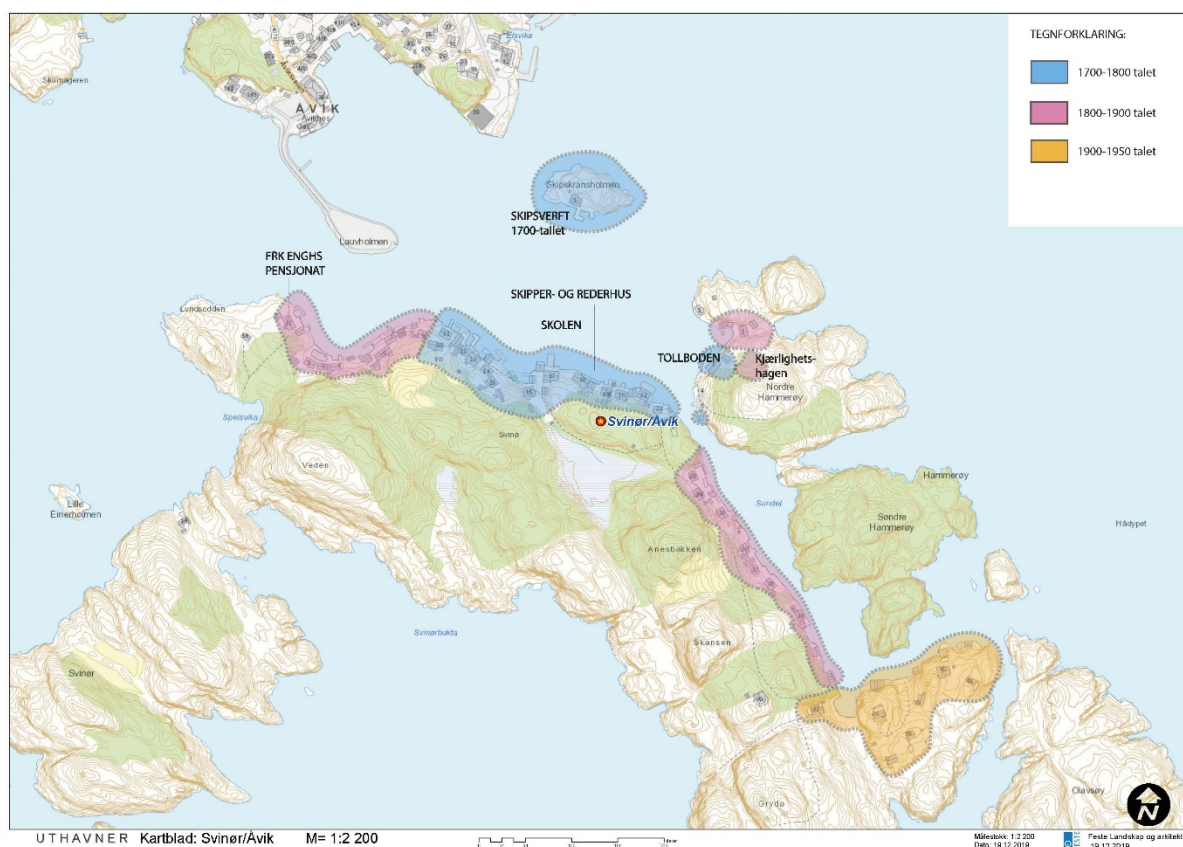

FESTE LANDSKAP ARKITEKTUR
30.04.2020

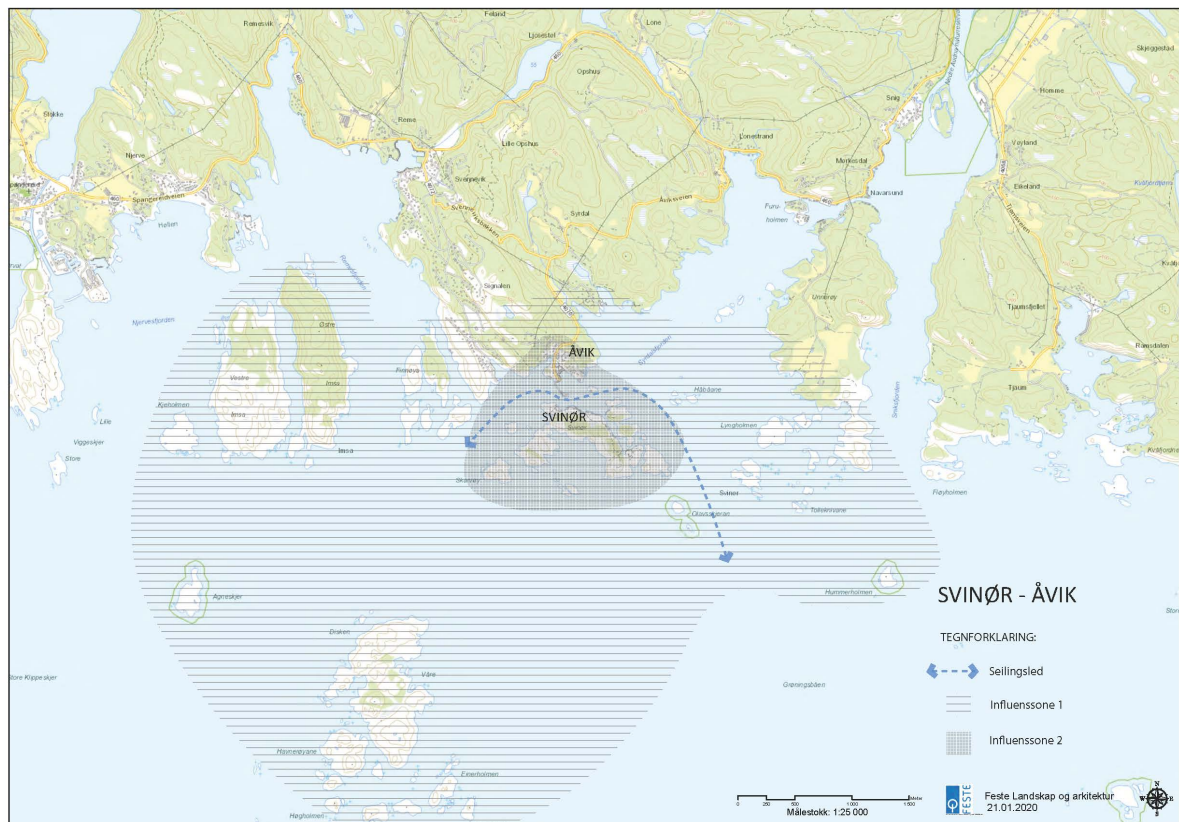
SVINØR

Uthavna er kjent fra 1600-tallet. Storhetstid på 1700- og 1800-tallet, kjent som redersted og tilholdssted for skipperne med sine familier. Svinør har også i lengre tid vært klippfiskprodusent med eksport. Nær knyttet til Åvik på fastlandet.

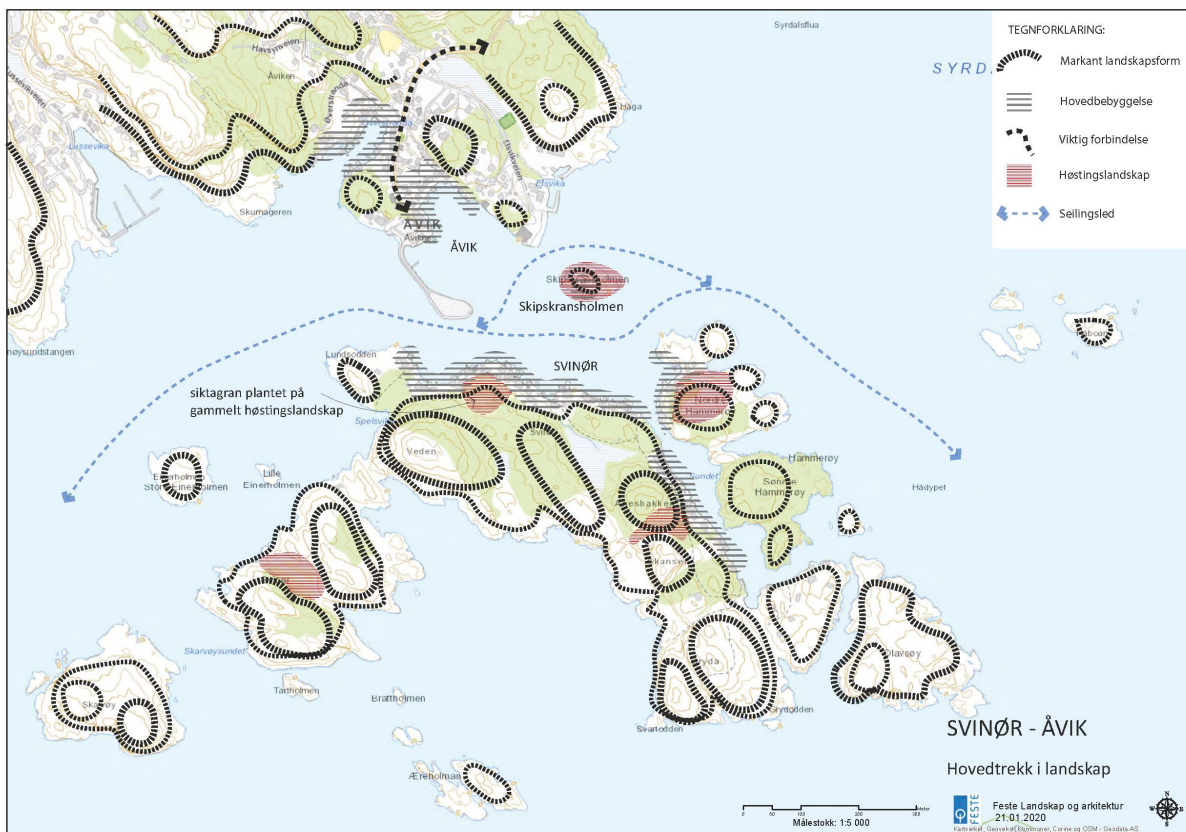
Sammenhengen i uthavna, samspillet med Åvik og de store kvalitetene og helheten i kulturmiljøet med brygger, slipper, sjøhus, uthus, boliger og hager gjør Svinør til en av de mest autentiske uthavnene.

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SVINØR		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Svinør består av Svinøy, Hammarøy og Holmen. Svinør ligger rett øst for Lindesnes. Navnet på uthavna kommer av å «svinne», som i denne sammenhengen sansynligvis betyr at det er stedet hvor vinden avtar, eller svinner hen. Svinør er nær knyttet til Åvik på fastlandet, både historisk og med tanke på avgrensningen av uthavna. Uthavna omfatter landskapsrommet mellom Åvik og Svinør, samt det langstrakte sundet mellom Hammarøy og Svinør. Holmen mellom Svinør og Åvik er en vesentlig del av uthavna.	Stor
Vegetasjon	Rik løvtrevegetasjon, dels edelløvskog av alm, lønn og lind. Større bestander av tilplantet skog, vesentlig sitkagran på høydedraga mot syd. Dette er et fremmedelement som forringer landskapskarakteren og biologisk mangfold. Et myrområde ligger sentralt mellom tre koller midt på Svinør. Gamle hager med innslag av frukttrær, bærbusker, stauder og syrener. På Hammerøy ligger det en engelsk hage med høye steinmurer rundt. Det var den engelske hummerhandler Harden som fikk bygd denne haven for seg og sin forlovede Gina fra Hammerøy. I dag er haven under restaurering og Agder naturmuseum arbeider med at ballastplanter igjen skal blomstre i «Storhaven» eller «Kjærlighetshaven» som den også kalles.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Bebyggelsen ligger karakteristisk på lang, lang rekke som mer eller mindre sammenhengende bånd langs sundet på Svinørsida. På grunn av at uthavna ligger så avskjermet langs sundet, er det først og fremst landskapet som skjermer mot vær og vind. Bebyggelsen på Holmen, Hammarøy og Svinør er vesentlig av eldre dato (1700- og 1800-tallet). Brygger, naust, sjøbuer, andre uthus og bolighus har stor grad av helhet	Stor

	og kvaliteter. Skipsverft lå på Skipskransholmen, sentralt plassert i havna. Her står bare hovedhuset igjen. Høstingslandskapet lå tidligere innimellom knausene bakenfor bebyggelsen, men de var små og trange. Av gamle foto ser vi at landskapet tidligere var åpent uten mye vegetasjon pga. innsamling av trevirke og beite på de grissgrendte kollene og høydedraga.	
Kulturhistorien i landskapet	I uthavna ble første bebyggelse satt opp i begynnelsen av 1600-tallet. På Svinør etablerte de mest velstående seg som redere og handelsfolk. På Åvik bodde arbeidsfolk og skipsmannskap. Verftet på Skipskransholmen tilbake til 1700-tallet, sansynligvis mellom 1715 og 1720 (dendrokronologiske undersøkelser). I 1723 var det 12 hus i havna, i 1865 var det 32 hus og 189 beboere. På det meste var det 20 loser i havna og 80 loser under Losoldermann i Svinør. Ingen andre uthavner hadde så mange loser. Siste fastbonde flyttet i 1992. På Svinør var det på det meste 4 gjestgiverier, 4 butikker, skipshandlere, 3 skipsverft, flere bakerier, skole, posthus, tollstasjon, losstasjon og telefonsentral. Svinør er historisk også kjent for sitt kystfiske, klippfiskeproduksjon (fram til etter andre verdenskrig), hummerekspert, Danmarksfart og skipsbyggeri. Sjeldent mange autentiske steinbrygger, fortøyningsbolter/-ringer, sjømerker, steintrapper, terrengmurer i naturstein og gamle hager. Byggeskikken er vesentlig preget av empirestilen og sveitserstilen. Hele stedet med bebyggelse og infrastruktur er svært velholdt og holdt i forbilledlig tilstand.	Stor
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Skipskransholmen, Æreholman, Skansen og Veden. Fortellingen om Kjærlighetshagen.	Middels
Romlig – estetiske forhold	Svinør skiller seg ut fra de andre uthavnene ved å være organsiert med bebyggelsen på en lang rekke på den ene siden av det lange smale sundet. Nærhet til fastlandet ved Åvik og havet rett utenfor er et annet særtrekk som skiller uthavna fra de øvrige uthavnene i Agder. Landemerker er Svinør vest og Skansen, samt verftet på Skipskransholmen.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive natur-prosesser	Fremtidig havstigning.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er marginalt og det bør følges opp med spesielle tiltak dersom det ikke skal gro helt igjen. Det eneste gjenværende av det åpne høstingslandskapet er de tre mindre områdene på Svinør.	Stor
Bygge- og anleggs-virksomhet, Transport	Ukritiske endringer i Åvik med havneanlegg og nybyggeri vil kunne oppleves uheldig for sammenheng og helhet. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Svinør har en vakker og iøynefallende havn. Forstått og ivaretatt på rette måten er det viktig å ta vare på disse kvalitene og bygge oppunder disse. Spesielt med tanke på de det langstrakte, indre landskapsrommet/ hjertet på stedet (havna).	Stor
Funksjonelle	Eldre og autentisk bebyggelse, brygger, hager og stier er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper og bebyggelse. Samt steingjerder og igjenværende høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, bebyggelse og høstingslandskap.	Stor

Landskapskarakter:

Naturlig havn langs det lange, smale sundet. Viktig visuell sammenheng med Åvik på andre sida av bukta. Skipskransholmen med det gamle hovedhuset fra verftet er viktig landemerke. Den karakteristiske langstrakte bebyggelsesstrukturen gir stedet særpreg. Historisk viktig som knutepunkt og ankringsplass som uthavn i seilingsleden. Småkupert kollelandskap med spor etter gammelt høstingslandskap. Godt bevart bygningsmiljø og stor grad av bevarte gamle steinbrygger, murer og trapper. Den inngjerde kjærlighetshagen. Sitkagranplantingen svekker lesbarheten av sammenhengen mellom bebyggelse og gammelt høstingslandskap og bør fjernes.

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna): Uthavna er kjent fra 1600 tallet. Storhetstid på 1700 og 1800 tallet, kjent som redersted og tilholdsted for skipperne med sine familier. Svinør har også i lengre tid vært klippfiskprodusent med eksport. Nær knyttet som uthavn til Åvik på fastlandet.

Det gamle verftet med 1700-talls hovedbygning og brygger er en viktig historisk referanse i Svinør. Dessverre ble fløybygningene revet og med det en vesentlig del av det historiske miljøet.

I Svinør er helheten ved stedet hus, uthus, båthus, bryggemiljø og hager ivaretatt på en svært god måte. Et godt eksempel på hvordan uthavnenes kvaliteter kan tas vare på. Sitkagrana er et fremmedelement som bør fjernes.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Svinør						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Svinør har fin variasjon i struktur, bygningsmasse, bryggemiljø og landskapet. Mangfoldet og variasjon bygger oppunder og forsterker kvalitetene ved uthavna.
Tidsdybde og kontinuitet					x	Utviklingen og de ulike tidsepokene er godt synlige i uthavna.
Helhet og sammenheng				x		Uthavna har store kvaliteter med tanke på helhet og sammenhengen med det overordna landskapet. Naturlandslandskapet er tydelig mot havet på yttersida.

						Sitkagranplantinga trekker ned sammenhengen mellom bebyggelse og gammelt høstingslandskap..
Brudd og kontrast		x				Sitkagranplanting utgjør en negativ kontrast som ikke hører til på stedet.
Tilstand og hevd					x	Uthavna er i svært god tilstand. Det er tydelig at bygningsmasse og bryggemiljø blir tatt godt vare på.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Inntrykkstyrken er sterk med en slående og interessant uthavn som oppleves i stor grad autentisk. Kanskje litt mye konserververt?
Lesbarhet				x		Lesbarheten er meget god. Utviklingen av både tidsepoker og funksjon er fattbar.
Tilhørighet og identitet					x	I sitt område har uthavna en klar identitet.
Begrunnelse for delområdets verdi:						
Svinør er en spesiell og iøyenfallende uthavn. Den har mange kvaliteter og oppleves helhetlig og autentisk. Bebyggelsen er i svært god tilstand, og blir tatt vare på på en måte som gjør at helhet, identitet og kvaliteter ikke forringes. Det autentiske er helt fra bryggemiljø, båthus og uthus, hus, terrengmurer, trapper og historiske hager. Det er tydelig at folk er glad i stedet/stedene sine og det gjenspeiler seg i et ønske og evne til å ta vare på kulturarven.						
Oppsummering:						
Styrker: Uthavna er inntakt og med mange kvaliteter. Svakheter: Sitkagrana er et fremmedelement, både i naturmiljøet og visuelt. Litt «osteklokke»-bevaring for noen få? Lite fleksibelt og litt lukket? Dårlig tilrettelagt for besøkende. Muligheter: Viktig å ta vare på, men har et forbedringspotensiale ved å forvalte jordbrukets kulturlandskap. Blant annet fjerne all Sitkagran og sette på beitedyr. Tilrettelegging for allmennheten. Konserter og arrangementer sommerstid? Formidle historien. Trusler: Dersom fritidsboligmarkedet slår til her, kan linken til fortida bli borte. Endringer og brann (gjelder alle uthavner). I så tilfelle rekonstruksjon og sette opp identisk kopi. Verneplan og skreddersydd reguleringsplan kan sikre at kvalitetene beholdes.						